

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Програма
для загальноосвітніх навчальних закладів*

1–4 класи

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма з музичного мистецтва для 1–4-х класів загальноосвітніх навчальних закладів розроблена відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти. Програма визначає концептуальні підходи до музичної освіти учнів початкових класів, конкретизує музично-освітні завдання, розподіляє художньо-педагогічний матеріал, враховує національні музично-педагогічні традиції й сучасні тенденції розвитку національної та світової музичної культури.

В основу програми покладено провідні положення сучасної музичної педагогіки, а саме:

- ❖ визначення мети загальної музичної освіти у широкому культурологічному контексті;
- ❖ підхід до сприймання музики як основи загальної музичної освіти;
- ❖ ставлення до музичного мистецтва як джерела і предмета духовного спілкування.

Програмою передбачено неперервність і наступність завдань і змісту музичної освіти у початковій та основній школі; варіативність її змісту та поліхудожність, що реалізується через встановлення зв'язків між музикою та іншими видами мистецтва.

Програма ґрунтується на таких **принципах** музичної педагогіки:

- ❖ орієнтація на духовний розвиток особистості засобами музичного мистецтва;
- ❖ зв'язок музики з життям;
- ❖ опори на три типи музики — пісню, танець, марш;
- ❖ активізація музичного мислення;
- ❖ єдність емоційного і свідомого, художнього і технічного;
- ❖ взаємодія мистецтв;
- ❖ особистісно-діяльнісний підхід, визнання самотності й самоцінності особистості учня.

* Програма «Музичне мистецтво» запроваджується у 1–4 класах загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою, а також російською та іншими мовами національних меншин.

У програмі реалізовано ідею загальної музичної освіти учнів на основі української національної культури. Її суть полягає у ставленні до музичного мистецтва як невід'ємної частини духовного життя народу; у зверненні до народної музичної творчості крізь призму її життєвих зв'язків із духовним, матеріальним та практичним світом людини; у розгляді української музичної культури в діалектичній єдності з музикою інших народів; у вивченні професійної музики крізь призму її фольклорних джерел; у розкритті естетичного змісту української народної і професійної музики на основі осягнення учнями суті й особливостей музичного мистецтва.

Мета і завдання музичної освіти учнів 1–4-х класів зумовлені соціальними функціями музичного мистецтва та вимогами Державного стандарту початкової загальної освіти.

Метою музичної освіти в початковій школі є формування основ музичної культури учнів як важливої і невід'ємної частини їхньої духовної культури, комплексу ключових, міжпредметних і предметних компетентностей у процесі сприймання й інтерпретації кращих зразків української та світової музичної культури, а також формування естетичного досвіду та емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва.

Ця мета конкретизується в основних **завданнях**, спрямованих на формування базових освітніх компетентностей та загальний естетичний розвиток учнів:

- ❖ введення учнів у світ добра й краси, відображений у музичних творах, засвоєння ними початкових знань про особливості художньо-образної мови музичного мистецтва;
- ❖ розвиток чуттєво-емоційного сприйняття навколишнього світу крізь призму музичного мистецтва, прилучення учнів до животворного джерела людських почуттів і переживань, утілених у музиці;
- ❖ збагачення емоційно-естетичного досвіду учнів, підведення їх до осягнення художньо-образної суті музичного мистецтва в його найпростіших втіленнях;
- ❖ сприяння розвитку образного мислення, уяви, загальних та музичних здібностей учнів;
- ❖ формування здатності до різних видів активної музично-творчої діяльності, опанування елементарними практичними вміннями та навичками;
- ❖ формування універсальних (духовних, моральних, громадянських, естетичних) якостей творчої особистості;
- ❖ виховання ціннісного ставлення до музичного мистецтва.

Змістове наповнення програми передбачає формування в учнів світоглядних, ціннісно-орієнтаційних, навчально-пізнавальних, творчо-діяльнісних, комунікативних компетентностей, що досягається через сприймання та інтерпретацію творів народного і професійного музичного мистецтва, оволодіння досвідом художньо-практичної діяльності, розвиток творчих здібностей; потреби в міжособистісному спілкуванні та спілкуванні з творами музичного мистецтва.

Характеристика структури навчальної програми

В основу структури програми покладено різні грані музики як єдиного цілого. Тематична структура програми надає можливість об'єднати різні види музичної діяльності учнів (сприймання музики, виконання, засвоєння необхідних музичних понять і термінів, елементарне музикування, інсценування пісень, ритмічна й пластична імпровізація тощо) на одному уроці.

Зміст і послідовність тем визначаються необхідністю розвитку в учнів здатності до переживання тих почуттів і станів, що виражає музика; до осягнення художньо-образної суті музичного мистецтва в найпростіших виявах, засвоєння елементів музичної мови, усвідомлення зв'язків музики з життям; набуття ними практичного досвіду. Уміннями сприймати, аналізувати і виконувати музику учні оволодівають у тісному зв'язку із засвоєнням конкретної теми.

Тематична структура програми (заснована на музично-педагогічній концепції Д. Б. Кабалевського) пройшла у свій час багаторічну масову експериментальну перевірку в школах України і зарекомендувала себе як найбільш доцільна.

Теми програми мають не тільки навчальний, але й музично-естетичний характер і відкривають можливість досягнення цілісності та єдності навчального процесу не лише в межах одного уроку, але й протягом семестру, навчального року і всього навчального курсу.

Базова програма передбачає свободу творчості вчителя й можливість вибору сучасних педагогічних методик. Тому у варіативних авторських концепціях назви навчальних тем, порядок та обсяг їх подання можуть бути іншими (за умови відповідності Державному стандарту). При цьому мають бути використані твори з основного, додаткового або варіативного матеріалу для слухання і виконання.

Тематична структура програми

Клас	Кількість годин
1 клас Тема 1. Про що розповідає музика Тема 2. Музика навколо нас	35 (з них 4 год — резервний час) 16 19
2 клас Тема 1. Типи музики Тема 2. Виразжальне та зображальне в музиці Тема 3. Основні музичні жанри Тема 4. Мова музики	35 (з них 4 год — резервний час) 8 8 10 9
3 клас Тема 1. Основні властивості музики: пісенність, танцювальність, маршовість Тема 2. Інтонація Тема 3. Розвиток музики Тема 4. Музична форма	35 (з них 4 год — резервний час) 8 8 10 9
4 клас Тема 1. Музика мого народу Тема 2. Музика єднає світ	35 (з них 4 год — резервний час) 16 19

Примітка. Години резервного часу можуть використовуватися на розсуд учителя, у тому числі на узагальнення тематичного матеріалу, проведення тематичного оцінювання, уроків-концертів тощо.

Найважливішим завданням уроків музичного мистецтва в 1-му класі є послідовне збагачення музичного досвіду дітей, виховання в них навичок сприймання і виконання музики; від якості цих занять значною мірою залежить музичний розвиток молодших школярів у наступних класах.

Зіставлення музичних, літературних і візуальних образів сприятиме поліхудожньому вихованню молодших школярів. Програма розкриває емоційний зміст музики, характер творів різноманітних жанрів; допомагає учням розпізнати життєвий зміст музичних творів, виявляти в них ознаки зображальності; на доступних і захоплюючих зразках ознайомлює з виразжально-зображальними засобами музичної мови, через залучення учнів до різноманітної музичної діяльності закладає основи елементарних виконавських умінь і навичок. Пропоновані програмою музичні твори є невеликими за обсягом, з яскравими музичними образами.

Зміст програми 2-го класу вводить учнів у світ пісні, танцю і маршу як головних сфер музичної образності, що пронизують усю класичну та сучасну симфонічну й камерну, вокальну й інструментальну музику; поглиблює уявлення учнів про зв'язок музики з життям, допомагає усвідомити виразжальні та зображальні

можливості музики, досягнути виражальне значення елементів музичної мови, повніше пізнати внутрішній світ людини, відчутти красу навколишнього світу.

Програма 3-го класу підводить учнів до усвідомлення пісенності, танцювальності й маршовості як найважливіших властивостей музики, що виростають із пісні, танцю й маршу і роблять музику близькою, доступною й зрозумілою людям; дає уявлення про зв'язки музики з мовою, музичну інтонацію як основу музики і носія її життєвого змісту; про музичне мистецтво, що розгортається в звуковому потоці як розподілений у часі зміст; про будову музичного твору як обрану композитором форму втілення образного змісту.

Завдання програми 4-го класу — допомогти учням відчутти красу українського народного музичного мистецтва, досягнути інтонаційні особливості музики українського народу, спільні й відмінні риси народної та професійної творчості; відчутти національну своєрідність, спільне й відмінне в музиці різних народів; підвести учнів до усвідомлення ролі музики як загальнолюдської мови, яка, не потребуючи перекладу, є зрозумілою для людей різних країн.

Особливості організації навчально-виховного процесу

Основні ідеї програми, її тематична структура й змістовна наповненість визначили особливості організації музично-освітньої діяльності учнів.

Формування музичної культури учнів — основа уроку, його зміст, який може мати різне художньо-педагогічне втілення. Цілісність уроку досягається завдяки єдності всіх елементів, адже в його основі мають бути не різні види діяльності, а різні грані музики як цілісного явища. Це дає можливість вносити в урок будь-які контрасти, необхідні для підтримування уваги учнів, створювати атмосферу творчої зацікавленості, узгоджувати матеріал програми з рівнем розвитку учнів.

Тематика програми передбачає творчість учителя, який може вносити корективи щодо репертуару (у межах 10 %), використовуючи додатковий, варіативний та етнорегіональний матеріал з аналогічними художньо-педагогічними якостями. Критеріями відбору музичного матеріалу є його художня цінність, цікавість для учнів, педагогічна доцільність (чогось навчати) і виховна значимість (сприяти вихованню моральних ідеалів і естетичного смаку).

Тематична структура програми створює умови для досягнення цілісності уроку, єдності всіх його складових, оскільки в основі цієї структури — різні грані музики як єдиного цілого.

Відповідно до концепції Д. Кабалевського проблема сприйняття музики не пов'язується з жодним окремим видом діяльності. Активне сприйняття музики — основа музичного виховання в цілому, усіх його ланок. Підхід до музичного сприймання як основи музичної освіти учнів виводить на перший план завдання аналізу й інтерпретації музичних творів. Емоційне сприйняття музики, роздуми про неї, втілення образного змісту у виконанні створюють можливість оволодівати прийомами порівняння, аналізу, узагальнення, класифікації різних явищ музичного мистецтва. Поглиблення сприймання у власне музичній сфері має відбуватися природним шляхом — від комплексного жанрово-ситуативного враження до диференційованого сприймання музичних творів. Музичне сприймання як основа всіх інших видів музичної діяльності у цій діяльності й розвивається, забезпечуючи загальний музичний розвиток учнів.

Музичний репертуар програми не прив'язаний до видів діяльності, а поданий з метою розкриття навчальної теми. Водночас у центрі уваги вчителя має бути музичний твір, сприйняття (осягнення) якого припускає спів (хоровий, ансамблевий, сольний), пластичне інтонування, музично-ритмічні рухи, гру на дитячих музичних інструментах, ігрове чотирируччя, інсценування пісень, казок, музичних «програмних» творів у контексті навчальної теми.

У програмі особливе місце відводиться хоровому співу, природному способу вираження естетичних почуттів. Навчання співу має бути тісно пов'язане з

розвитком музичних здібностей і сприяти активному, зацікавленому й творчому ставленню учнів до музики. *Творча діяльність* учнів може виявлятися в розмірковуваннях про музику, в імпровізації пісенних мелодій (мовній, вокальній, ритмічній, пластичній), створенні нескладних мотивів, інсценуванні сюжетів пісень, складенні елементарних танців, темброво-ритмічних супроводів, у малюнках, добірї музичних колекцій для домашньої фонотеки тощо.

Передбачене програмою *виконання музично-ритмічних рухів*, спрямованих на пластичне вираження змісту музики (пластичне інтонування, вільне диригування, танцювальні рухи, крокування, «гра» на уявних музичних інструментах тощо), має розвивати музичні здібності учнів, їхню здатність емоційно й свідомо сприймати музику. Як одну з форм виконавської діяльності учнів запропоновано гру на елементарних музичних інструментах, що сприятиме розвитку музичного слуху, умінню розрізняти ритмічні, темброві та динамічні особливості звучання.

Основним видом домашніх завдань з предмета мають бути завдання слухати музику в навколишньому середовищі і розповідати про свої враження на уроках. Доцільно рекомендувати учням слухати і дивитися протягом тижня певні музично-пізнавальні радіо- і телепередачі.

Реалізації завдань навчальної програми сприятиме позаурочне спілкування учнів з музикою: участь у музично-виховних заходах, роботі музичних гуртків, відвідування концертів і спектаклів для дітей, домашнє музичування тощо.

Примітка.

Варіативний матеріал для сприймання та виконання запропонований О. В. Лобовою.

1 КЛАС

35 годин (1 година на тиждень); з них 4 години — резервний час

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
-----------------------------	---

Тема 1. Про що розповідає музика (16 годин)

Музика в житті людини. Правила співу та слухання музики. Композитор, виконавець, слухач. Особливості музичних звуків (високі й низькі, довгі та короткі, гучні й тихі). Музика вокальна та інструментальна. Забарвлення звучання голосу людини й музичних інструментів. Різновиди музичних інструментів. Українські народні інструменти: бандура, сопілка, бубон, особливості їх звучання. Розмаїття українських народних пісень (колискові, щедрівки), народний танець. Особливості українських народних танців (гопак, козачок, аркан).

Основні поняття і терміни: *пісня (народна, колискова), мелодія, супровід, пульс, ритм, композитор.*

Виконавська і творча діяльність

Виконання пісень різного емоційного змісту і характеру. Створення простих ритмічних супроводів до пісень і танців. Пластичне інтонування і дитяча гра, виконання ритмічно-танцювальних рухів. Музикування на дитячих музичних інструментах. Виконання пісень «у ролях» з елементами інсценування, прості елементи імпровізації — вокальної, ритмічної, пластичної.

Основний матеріал для сприймання

В. Подвала. «Музичні загадки»; М. Дремлюга. «Ведмежатко в лісі»; М. Леонтович. «Женчичок-брєнчичок»; Д. Кабалєвський. «Клоуни», «Кавалерійська»; П. Чайковський. «Хвороба ляльки», «Нова лялька»; Л. Колодуб. «Лялька співає»; І. Беркович. «Українська мелодія»; В. Косенко. «Дощик» (І ч.); М. Парцхаладзе. «Осінній дощик»; Й. С. Бах. «Волинка»; В. Косенко. «Пасторальна», Р. Шуман. «Сміливий вершник»; Я. Степовий. «Коліскова»; українські народні колискові пісні (*на вибір учителя*); Р. Шуман. «Дід Мороз»; українські трієсті музики (*на вибір учителя*).

Додатковий матеріал для сприймання

В. Косенко. «Не хочуть купити ведмедика», «Купили ведмедика»; Е. Гріг. «Пташка»; «Похід гномів»; К. Дебюссі. «Маленький пастух»; С. Майкапар. «У садочку»; Б. Фільц. «Забута лялька»; Г. Сасько. «Джерельце», «Синички за вікном»; Й. С. Бах. «Мену-

Учень/учениця:

❖ *має уявлення про:*

• музику як мистецтво, що розповідає про життя людей і навколишній світ мовою звуків;

• вокальну та інструментальну музику;

• музичні звуки (високі й низькі, довгі та короткі, гучні й тихі);

• окремі музичні інструменти;

❖ *розпізнає:*

• життєвий зміст музики;

❖ *уміє:*

• на елементарному рівні висловлювати враження від музичних творів, передавати у виконанні настрої і характер музики;

• рухами відтворювати пульс та ритмічний рисунок мелодії;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>ет»; М. Сільванський. Полька «Комарики», «Сумна пісня»; українські народні пісні (<i>на вибір учителя</i>); гуцульські наспіви.</p> <p>Варіативний матеріал для сприймання Пісні про школу на вибір; українські народні пісні й танці (гопак, колискові, троїсті музики тощо); П. Чайковський. «Марш дерев'яних солдатиків», «Жовтень. Осіння пісня»; В.А. Моцарт. «Менует»; Л. Бетховен. «Весело-сумно», Л. Ревуцький. «Колискова»; В. Косенко. «Дощик»; українські народні пісні й танці («Метелиця» та ін., троїсті музики, колядки та щедрівки за вибором); Е. Гріг. «Пташка»; В. Сокальський. «Пташка»; Д. Кабалевський. «Сурмач і луна», «Зайчик дражнить ведмедика»; Р. Шуман. «Дід Мороз»; М. Коваль. «Вовк і семеро козенят» (<i>фрагменти</i>); музика з мульт- і кінофільмів.</p> <p>Основний матеріал для виконання М. Дремлюга. «Пісня про школу»; Б. Фільц. «Дзвенять дзвінки»; Д. Кабалевський. «Перший клас»; Н. Май. «Перший дзвоник»; українські народні пісні «Ой до нори, мишко», «Ходить гарбуз по городу»; Б. Фільц. «Облітав журавель» (<i>одноголосно</i>); А. Філіпенко. «На місточку»; «Гарний танець гопачок»; Л. Дичко. «Ромен-цвіт»; П. Майборода. «Новорічна нескінченна»; українські щедрівки «Я маленький хлопчик», «Щедри-вочка щедрувала».</p> <p>Додатковий матеріал для виконання М. Дремлюга. «Ми йдемо сьогодні в клас»; Т. Димань. «Пісня скрипаля»; М. Шуть. «До школи»; В. Верменич. «Веселі чобітки»; Т. Жупанин. «Черевички нові маєм»; А. Філіпенко. «Берізка»; Б. Фільц. «Я маленький пастушок»; З. Левіна. «Що нам осінь принесе?»; А. Мігай. «Дощик»; В. Гребенюк. «Осінь»; українська народна пісня «Ой єсть в лісі калина»; О. Янушкевич. «Пісня про зарядку»; О. Юдахіна. «Слон і скрипочка»; А. Басова. «Дід Мороз»; А. Філіпенко. «Узяла лисичка скрипку»; «Новорічна», «То сніжинки, мов пушинки»; колядка «Коляд, коляд, колядниця».</p> <p>Варіативний матеріал для виконання Українські народні поспівки та пісні («Сів шпак», «Ходить квочка», «Ходить гарбуз по городу» та ін.); М. Ровенко. «Ми — першокласники»; А. Філіпенко. «Веселий музикант»; латиська народна пісня «Ой я, жу-жу»; М. Ведмедеря. «Намалюю Україну»;</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>розрізняє на слух:</i> <ul style="list-style-type: none"> • звучання окремих музичних інструментів; вокальну та інструментальну музику; ❖ <i>називає:</i> <ul style="list-style-type: none"> • інструментальні твори та пісні, що звучали у класі; ❖ <i>зіставляє:</i> <ul style="list-style-type: none"> • за допомогою вчителя життєвий зміст, настрій та характер музичних творів; ❖ <i>розуміє визначення понять:</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>композитор</i>, виконавець, слухач, мелодія, супровід, пісня, колискова тощо; ❖ <i>дотримується правил:</i> <ul style="list-style-type: none"> • поведінки в музичному класі, слухання музики та співу, елементарного музикування

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>В. Верменич. «Калинова пісня»; А. Арутюнов. «Осінь»; І. Кишко. «Рідний край»; М. Ведмедеря. «Півникове горе», «Танцювали зайчики»; Л. Загрудний. «Сніжок», «Щедрівка»; В. Верменич. «Запросини Діда Мороза»; колядки та щедрівки («Щедрик» та ін. за вибором); пісні з мультфільмів (<i>на вибір</i>).</p> <p>Матеріал для музикування та виконання в русі</p> <p>М. Йовенко. «Ми — першокласники»; українські народні танці «Гопак», «Козачок»; А. Філіпенко. «Гра з ведмежатком», «Паровоз»; українська народна пісня в обробці Я. Степового «Плескаємо-тупаємо»; Б. Фільц. Пісня-гра «Ми у лісі були»; В. Верховинець. Пісні-ігри «Ведмедик і лісові звірята», «Біла квочка», українські народні пісні «Галя по садочку ходила», «Голубка», «Два півники», «Веселі гуси»; М. Шуть. «Веселі нотки»; Я. Степовий. «Діти колом стоять»; В. Верховинець. Пісня-гра «Зробим коло», М. Ведмедеря. «Танцювали зайчики»; українські народні пісні «Печу, печу хлібчик», «Ой Василю-Василечку», український народний танець «Метелиця»</p>	

Тема 2. Музика навколо нас (19 годин)

Життєвий зміст музики; розмаїття характерів пісенної, танцювальної, маршової музики в народних та професійних творах. Головні ознаки найпростіших типів музики — пісні, танцю, маршу. Музика народна та професійна. Народні пісні і танці України. Народна музика рідного краю. Особливості української народної пісні та українського народного танцю (гопак, козачок, метелиця, аркан). Втілення в музиці різних дитячих образів — іграшки та забави; світ казкових образів у творах композиторів. Роль музичних інструментів у створенні різноманітних характерів і настроїв музики. Музичні картини природи (природа в музиці). Значення музики в житті людини.

Основні поняття і терміни: *танець, марш, народна пісня (веснянка), пластичне інтонування.*

Виконавська і творча діяльність

Виконання пісень різного емоційного змісту і характеру. Створення темброво-ритмічних супроводів до пісень і танців. Пластичне інтонування і дитяча Музикування, вико-

Учень/учениця:

❖ *має уявлення про:*

- музику як мистецтво, що розповідає про життя людей і навколишній світ мовою звуків;
- головні ознаки найпростіших типів музики (пісні, танцю, маршу);
- народну і композиторську музику;
- окремі музичні інструменти;
- способи гри на дитячих музичних інструментах;
- українські народні пісні, найвідоміші танці; музичні казкові образи;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>нання ритмічно-танцювальних рухів. Гра на дитячих музичних інструментах. Виконання пісень «у ролях» з елементами інсценування, прості елементи імпровізації — вокальної, ритмічної, пластичної.</p> <p>Основний матеріал для сприймання В. Сильвестров. «Марш»; М. Глінка. «Полька», П. Чайковський. «Танець феї Драже», «Пісня жайворонка», Л. Ревуцький. «Коліскова»; П. Чайковський. «Баба Яга», В. Косенко. «За метеликом», «Дощик»; Е. Гріг «Навесні», «Метелик»; С. Прокоф'єв. «Ходить місяць над лугами»; В. Сокальський. «Пташка»; Р. Шуман. «Веселий селянин»; В. Барвінський. «Сонечко»; Б. Фільц. «Бабуся казка»; М. Скорик. «Народний танець» (з фортепіанного циклу «Дитячий альбом»).</p> <p>Додатковий матеріал для сприймання П. Чайковський. «Старовинна французька пісенька», «Полька», «Вальс»; Є. Юцевич. «Марш»; Л. Бетховен. Екосез до мажор; Г. Сасько. «Метелики над квітами», «Перший пролісок»; українські народні пісні (<i>на вибір учителя</i>); М. Сільванський. Музична казка «Івасик-Телесик»; М. Леонтович «Гра в зайчика», «Мак»; К. Стеценко. «Вечірня пісня»; С. Майкапар. «Весною»; С. Прокоф'єв. «Вечір»; П. Чайковський. «Вальс»; В. Косенко. «Казка»; українські троїсті музики (<i>на вибір учителя</i>).</p> <p>Варіативний матеріал для сприймання Українські народні пісні, веснянки за вибором; танці України і народів світу (козачок, полька, вальс тощо); П. Чайковський. «Дитячий альбом» («Старовинна французька пісенька», «Вальс» та ін. за вибором); Д. Кабалевський. «Три кити»; С. Прокоф'єв. «Марш», «Вальс» з балету «Попелюшка»; Є. Юцевич. «Марш»; В. Сильвестров. «Марш»; М. Глінка. «Полька»; М. Лисенко. Пісня Лисички з опери «Коза-дереза»; В. Барвінський. «Сонечко»; Й. Штраус. Вальс «Весняні голоси» (<i>фрагмент</i>); музика у виконанні окремих музичних інструментів, ансамблю сопілкарів, троїстих музик, різних видів оркестрів (обр. укр. нар. мелодій та фрагменти творів за вибором); В.А. Моцарт. «Маленька нічна музика» (<i>фрагмент</i>); Д. Кабалевський. «Сурма і барабан»; П. Чайковський. «Пісня без слів», «Баба-Яга», «Вальс квітів»; К. Сен-Санс. «Лебідь», «Слон»; Ф. Шопен. «Полонез» або ін. фортепіанні мініатюри; А. Вівальді.</p>	<p>❖ <i>спостерігає</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> • за змінами настрою і характеру музичних творів; <p>❖ <i>розпізнає</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> • життєвий зміст музики; <p>❖ <i>уміє</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> • виразно співати; • пластичними рухами передавати емоційний зміст і характер музичних творів; висловлювати власні враження про музичні твори; <p>❖ <i>розрізняє на слух</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> • вокальну та інструментальну музику; • яскраво виражені пісенні, танцювальні, маршові твори; <p>❖ <i>називає</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> • окремі види українських народних пісень і танців; • окремі музичні інструменти; <p>музичні твори і пісні, що звучали у класі;</p> <p>❖ <i>порівнює (за допомогою вчителя)</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> • життєвий зміст, настрої і характер нескладних музичних творів;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>«Літо» (фрагмент концерту в скрипковому й органному виконанні).</p> <p>Основний матеріал для виконання Б. Фільц. «Морозець»; Я. Степовий. «Сніжинки»; М. Завалишина. «Ми любимо весну»; О. Янушкевич. «Мама і я»; О. Білаш. «Калачі»; А. Філіпенко. «Зацвіла в долині»; Я. Степовий. «Щебетала пташечка».</p> <p>Додатковий матеріал для виконання В. Биченко. «Зима»; Р. Кудашева. «Ялинка»; М. Ведмедеря. «На що схожа доброта?»; Ю. Рожавська. «Весняночка»; В. Верменич. «Іде весна»; І. Кириліна. «Засмутилось кошеня»; А. Філіпенко. «Біля мами гарно нам»; В. Гребенюк. «Маленькі наші ноги»; Ж. Колодуб. «Пісенька каченят»; українські народні пісні «Ой минула вже зима», «Іди, іди, дощику»; Б. Фільц. «Вийшли дітоньки на луг»; Т. Жупанин. «Рання бджілка»; В. Таловиря. «Принесла тепло весна», «Чалапає дощик»; українські народні пісні «Сопілка», «Край долини мак»; О. Білаш. «Фіолетові заграви», «Непосида»; М. Рожко. «Літній піснеграй».</p> <p>Варіативний матеріал для виконання Українські народні пісні «Вийди, вийди, сонечко», «Корольок», «Два півники» та ін.; А. Філіпенко. «Ой заграйте, дударики», «Зяблик»; М. Ведмедеря. «Козачата»; М. Лисенко. Пісня Лисички з опери «Коза-дереза»; А. Павлюк. «Святковий хоровод»; Т. Попатенко. «Пісенька про пісеньку»; В. Іванников. «Наша мама»; В. Верменич. «Повертайся, ластівко»; білоруська народна пісня «Савка та Гришка»; М. Ведмедеря. «Моя сопілка», «Віночок»; Ю. Михайленко. «Грає веснонька!»; А. Філіпенко. «Вічний вогонь».</p> <p>Матеріал для музикування та виконання в русі Український народний танець «Аркан»; Е. Сіліньш. «Поїзд»; М. Назарець. «Кіт і мишка»; українська народна пісня «Танок мишей»; А. Вієру. «Кішка і собака», «Мавпочка»; українські народні пісні «Вийди, вийди, сонечко», «Ой прийшла весна», «Подоряночка»; українські веснянки «Чижик», «Жайвір прилетів», «Кривий танець»; Н. Май. «Кап-кап», «Виглядаєм сонечко»; пісні-ігри «Іде, іде дід, дід», «Іди, іди, дощику»; В. Верховинець. Пісня-гра «Гоп-гоп»</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>наводить приклади:</i> <ul style="list-style-type: none"> • музичних творів, що звучали у класі; ❖ <i>пояснює:</i> <ul style="list-style-type: none"> • значення термінів, які використовуються на уроці; ❖ <i>дотримується правил:</i> <ul style="list-style-type: none"> • поведінки в музичному класі, слухання музики та співу; елементарного музикування

2 КЛАС

35 годин (1 година на тиждень); з них 4 години — резервний час

Зміст навчального матеріалу

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів

Тема 1. Типи музики (8 годин)

Пісня, танець, марш — основні типи музики. Роль композитора, виконавця і слухача у створенні, виконанні та слуханні музики. Виразально-зображальні можливості пісні, танцю і маршу. Різноманітність втілених настроїв і характерів в основних типах музики, їхній зв'язок з життям. Виразальні засоби, інтонаційні особливості, відмінності в характері музики маршу, пісні, танцю. Різновиди маршів, пісень, танців. Життєві обставини, за яких звучать марші, пісні, танці. Поєднання елементів різних типів музики в одному творі. Народна пісня у творчості професійних композиторів.

Основні поняття і терміни: *пісня, танець, марш, композитор, виконавець, слухач, симфонічний оркестр.*

Виконавська і творча діяльність

Виконання пісень різного емоційного змісту і характеру. Створення темброво-ритмічних супроводів до пісень і танців. Пластичне інтонування характеру музики, виконання ритмічно-танцювальних рухів. Гра на дитячих музичних інструментах. Залучення учнів до оцінки якості співу (власного чи ровесників).

Основний матеріал для сприймання

Д. Кабалевський. «Три кити», С. Рахманінов. «Італійська полька»; Є. Адамцевич. «Запорізький марш»; М. Блантер. «Футбольний марш»; П. Чайковський. «Марш дерев'яних солдатиків»; Д. Кабалевський. «Три варіанти маршу»; Г. Татарченко. «Гей ви, козаченьки»; П. Чайковський. Вальс з балету «Спляча красуня»; Д. Шостакович. «Вальс-жарт»; Д. Кабалевський. «Танець молодого бегемота»; Л. Бетховен. «Бабак»; українська народна пісня в обробці Я. Степового «Лугом іду»; Б. Фільц. «Коломийка», «Лемківська пісня»; П. Чайковський. «Танець з кубками» з балету «Лебедине озеро».

Додатковий матеріал для сприймання

В. Сильвестров. «Марш»; С. Чернецький. «Зустрічний марш»; М. Степаненко. «Танок»; В. Дяченко. «Лялька танцює»; К. Дебюссі. «Колискова для слона»; Г. Гладков.

Учень/учениця:

❖ має уявлення про:

• основні типи музики;

• виразальні засоби пісні, танцю і маршу;

• відмінності в характері музики пісні, танцю і маршу;

• різновиди маршів, пісень і танців;

❖ спостерігає:

• за змінами настрою і характеру в творі;

• розрізняє на слух:

• різновиди маршів, пісень і танців;

❖ розуміє:

• зміст музичних творів, які звучали у класі;

❖ орієнтується у поняттях:

• композитор, виконавець, слухач, симфонічний оркестр;

❖ усвідомлює:

• роль композитора, виконавця, слухача у створенні, виконанні та сприйнятті музики;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>«Колискова»; П. Чайковський. «Пісня без слів»; українська народна пісня «Гей, не дивуйте»; Ю. Щуровський. «Українська мелодія».</p> <p>Варіативний матеріал для сприймання Українські народні пісні й танці, троїсті музики («Козачок» та ін. на вибір); В. Подвала. «Музичні загадки»; П. Чайковський. «Дитячий альбом» (пісенні, танцювальні та маршові твори за вибором); Я. Степовий «Колискова»; М. Сільванський «Сумна пісня», «Комарики», «Пташка і кицька»; М. Мусоргський. «Гопак» з опери «Сорочинський ярмарок»; П. Чайковський. «Вальс квітів», «Іспанський танець», «Марш» з балету «Лускунчик»; Ю. Щуровський «Вечір у степу»; С. Прокоф'єв. «Дощ і веселка», «Вечір»; М. Степаненко. «Про звірів» (твори за вибором); Р. Шуман. «Смільвий вершник», «Веселий селянин», «Перша втрата»; М. Лисенко. Фрагмент з опери «Коза-дереза».</p> <p>Основний матеріал для виконання Г. Кітастий. «Дитяча молитва»; Д. Кабалевський. «Пісня про школу»; українська народна пісня «Журавель»; Ф. Колесса. «Школяр»; А. Філіпенко. «Веселий музикант»; Д. Кабалевський. Поспівка «В нашій класі»; А. Філіпенко. «Ой заграйте, дударики».</p> <p>Додатковий матеріал для виконання Г. Кітастий. «Дитяча молитва»; М. Гайворонський. «Мово рідна»; українські народні пісні «Ой на горі жито»; «Три матусі», «Гей ви, дітки чорнобриві»; В. Верховинець. «Гей, військо йде», «Коло хати»; К. Мясков. «Лісові барабанщики»; М. Мельник. «Ми маленькі дударі»; О. Білаш. «Горіховий дощ», «Нічний гість»; Б. Олексієнко. «Пісня-марш» з опери «Марійка-розгубійка».</p> <p>Варіативний матеріал для виконання Українські народні пісні («Дибидиби», «Ой, ходила дівчина бережком» та ін.); М. Чембержі. «До побачення, літо»; Ф. Колеса. «Школяр»; М. Катричко. «Два еноти вчили ноти»; французька народна пісня «Пастуша пісня»; В. Гребенюк. «Осінь»; А. Островський. «До, ре, мі, фа, соль...»; пісні з мультфільмів (на вибір).</p>	<p>❖ <i>уміє:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • визначати настрої і характер музичних творів різних типів; • виразно виконувати пісні; • виражати характер і настрої музики в пластичних рухах; • грати на елементарних музичних інструментах; • створювати простий ритмічний супровід до пісень; <p>❖ <i>дотримується правил:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • поведінки у класі; • слухання музики, співу; • елементарного музикування

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
-----------------------------	---

Матеріал для музикування та виконання в русі

Українські народні пісні «Женчичок-бренчичок»; «Вийшли в поле косарі»; В. Верховинець. Пісні-ігри «Діти і ведмідь», «Цить, не плач»; «Йшла лисичка по стежинці» (по-співка); С. Рахманінов. «Італійська полька»; українська народна пісня «Дощик»; А. Філіпенко. «Веселий музикант»; М. Красев.

Тема 2. Виразальне та зображальне в музиці (8 годин)

«Зайчики»; троїсті музики (*на вибір учителя*). Життя — джерело музичного мистецтва. Виразальні та зображальні можливості музики. Вираження музикою внутрішнього світу людини (її характеру, настроїв, почуттів, думок). Мова і музика. Зображення музикою різноманітних рухів, певних життєвих подій, картин природи, звукових сигналів тощо. Музика як мистецтво вираження, в якому зображальні деталі відіграють другорядну роль.

Основні поняття і терміни: *динаміка, вокальна, інструментальна музика.*

Виконавська і творча діяльність

Виконання пісень різного емоційного змісту і характеру. Пластичне інтонування характеру музики, виконання ритмічно-танцювальних рухів. Музикування на дитячих музичних інструментах. Залучення учнів до оцінки якості співу (власного чи ровесників).

Основний матеріал для сприймання

Л. Бетховен. «Весела. Сумна», «Марш»; українська народна пісня в обробці М. Леонтовича «Дударик»; Д. Кабалевський. «Три подружки», «Монтер»; М. Глінка. «Попутна пісня»; М. Римський-Корсаков. «Політ джмеля» з опери «Казка про царя Салтана»; Е. Гріг. «Ранок» із сюїти «Пер Гюнт»; А. Мігай. «Зимонька-зима».

Додатковий матеріал для сприймання

П. Чайковський. «Ранкові роздуми»; М. Лисенко. «Враження від радісного дня»; Р. Шуман. «Перша втрата», «Зима»; В. Дяченко. «Сердитий гном», «Заводна танцівниця»; В. Самійленко. «Танцювальна»; М. Сільванський. «Пташка і кицька»; М. Завалишина. «Заводне мишеня»; М. Сільванський. «Світанок».

Учень/учениця:

❖ *має уявлення про:*

- життя як джерело музичного мистецтва;
- виразальні та зображальні можливості музики;
- спільні та відмінні риси між мовою і музикою;

❖ *спостерігає:*

- настрій та характер музичного твору;

❖ *розуміє:*

- різницю між виразальними та зображальними можливостями музики;
- зміст музичних творів, які звучали у класі;

❖ *користується:*

- необхідною музичною термінологією;

❖ *пояснює:*

- своє враження від музики;

❖ *порівнює (за допомогою вчителя):*

- музичні твори, знаходить в них спільне і відмінне;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Варіативний матеріал для сприймання М. Римський-Корсаков. «Політ джмеля», «Море» (<i>фрагменти</i>); В. Барвінський. «Горобчик», «Зайчик»; В. Косенко. «Не хочуть купити ведмедика», «Купили ведмедика»; Й.С. Бах. «Волинка»; Г. Свиридов. «Дощик»; Д. Кабалевський. «Три подружки», «Клоуни»; С. Майкапар. «Роздуми»; П. Чайковський. «Хвороба ляльки», «Нова лялька»; Ф. Шуберт. «Музичний момент»; М. Шух. «Приємний настрій»; українські колядки, щедрівки за вибором.</p> <p>Основний матеріал для виконання Д. Кабалевський. Поспівки «Різнi діти», «Дзвінкий дзвінок», «Знову дзвінок»; білоруська народна пісня «Перепілонька»; А. Філіпенко. «Веселий музикант»; поспівка «Дзвонить дзвінок»; О. Білаш. «Окунці-стрибунці»; І. Кириліна. «Розгнівалась на літо зима»; Б. Фільц. «Під Новий рік»; українська щедрівка «Ой сивая тая зозуленька».</p> <p>Додатковий матеріал для виконання Д. Кабалевський «Різнi діти»; В. Лепешко. «Поспішай до школи»; А. Мігай. «Колискова»; О. Лобова. «Колискова школі»; білоруська народна пісня «Савка і Гришка»; Б. Гірський. «Зайчик»; українські народні пісні в обробці Я. Степового «Зима і Весна», «Зайчик», «Господарство»; М. Шуть. «Сонечко зійшло»; М. Завалишина. «Кіт»; українська народна пісня «Ой хто, хто Миколая любить»; Є. Карпенко. «Морозище»; Т. Димань. «Наколядуйте, діти, доброти»; О. Антоняк. «Як складається пісенька»; А. Житкевич. «Семеро гномів».</p> <p>Варіативний матеріал для виконання Українські народні пісні «Українка я маленька», «Я маленький пастушок» та ін.; В. Шаїнський. «Гра»; бразильська народна пісня «Потяг»; В. Попович. «Зійшов місяць»; Б. Савельєв. «Якщо добрий ти»; А. Філіпенко. «Кришталева зимонька»; М. Ведмедеря. «Різдво»; Т. Попатенко. «Щеня і кошеня»; пісні з мультфільмів, колядки, щедрівки (за вибором).</p> <p>Матеріал для музикування та виконання в русі Пісня-гра «Бім-бом»; троїсті музики (<i>на вибір учителя</i>); українські народні пісні-ігри «Зайчику», «Козлик», «Я коза», «Не сварітєся», «Старий горобейко», «Мишка та кіт», «Соловєєчку, сватку, сватку»; Д. Кабалевський. «Карусель»; В. Верховинець. Пісня-гра «Щебетали горобці»</p>	<p>❖ <i>уміє:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • визначати емоційний зміст музичних творів, висловлювати свої враження від них; • виразно виконувати пісні; • оцінювати спів власний та однокласників; • виражати характер і настрої музики в пластичних рухах; <p>❖ <i>дотримується правил:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • поведінки у класі; • слухання музики, співу; • елементарного музикування

Тема 3. Основні музичні жанри (10 годин)

Пісня, танець і марш — провідники у світ музичної образності. Музична мова як виразник образного змісту твору. Знайомство з музичними жанрами опери, балету, симфонії, концерту за допомогою пісні, танцю і маршу. Зв'язок музики з іншими видами мистецтва (опера, балет). Дитяча опера. Втілення характерів казкових персонажів у творах різних жанрів. Народна пісня у творах композиторів-класиків.

Основні поняття і терміни: *хор, симфонія, балет, опера, інструментальний концерт.*

Виконавська і творча діяльність

Виконання пісень і тем персонажів дитячих опер різного емоційного змісту й характеру. Участь у виконанні фрагмента дитячої опери з елементами театралізації. Пластичне інтонування характеру музики, виконання ритмічно-танцювальних рухів. Залучення учнів до оцінки якості співу (власного чи ровесників).

Основний матеріал для сприймання

Українські щедрівки і колядки у виконанні народних хорів України; Д. Кабалевський. «Впертий братик»; П. Чайковський. «Танець маленьких лебедів» (фортепіанна п'єса), фрагмент з балету «Лебедине озеро»; українська народна пісня «Журавель»; П. Чайковський. Друга симфонія (*фрагмент*); український народний танок «Козачок»; невідомий автор першої половини ХІХ ст. Симфонія (козачок); І. Беркович. Другий концерт для фортепіано з оркестром (*II ч., фрагмент*); С. Прокоф'єв. Вальс з балету «Попелюшка» (*фрагмент*), сцена з балету «Попелюшка»; Ж. Бізе. Марш тореадора з опери «Кармен»; М. Завалишина. «Пісенька друзів» з опери «Коли друзі є»; М. Коваль. Сцена з другої дії опери «Вовк і семеро козенят».

Додатковий матеріал для сприймання

М. Сільванський. «Іжачок і соловейко»; П. Чайковський. «Марш»; «Вальс снігових пластівців» з балету «Лускунчик»; Четверта симфонія (*фінал*); Л. Дичко. «Весна» з дитячої кантати «Пори року»; П. Чайковський. «Неаполітанська пісенька» (*фортепіано*), «Неаполітанський танець» з балету «Лебедине озеро»; М. Лисенко. Фрагменти

Учень/учениця:

❖ *має уявлення про:*

- оперу, балет, симфонію, концерт, симфонічний оркестр;

❖ *спостерігає:*

- настрої та характер музичного твору;

❖ *називає:*

- музичні твори, що звучали у класі, та їхніх авторів;

❖ *порівнює:*

- музичні твори, знаходить у них спільне і відмінне;

❖ *розуміє:*

- визначення понять п'єса, опера, балет, симфонія, концерт, ансамбль, оркестр, хор тощо;

- зміст музичних творів, які звучали у класі; роль музичної мови як виразника образного змісту твору;

❖ *обгрунтовує:*

- належність твору до певного жанру;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>з опери «Коза-дереза»; К. Стеценко. Опера «Лисичка, Котик і Півник».</p> <p>Варіативний матеріал для сприймання Українські веснянки, заклички, троїсті музики (за вибором); Р. Шуман. «Зимою», «Мелодія»; С. Прокоф'єв. Симфонічна казка «Петрик і Вовк»; М. Коваль. «Вовк і семеро козенят», К. Стеценко. «Лисичка, Котик і Півник» (фрагменти дитячих опер за вибором); П. Чайковський. «Вальс квітів», «Іспанський танець»; М. Глінка. «Лезгінка» з опери «Руслан і Людмила»; Ж. Бізе. Увертюра, хор хлопчиків з опери «Кармен»; Е. Гріг. «Танець Анітри» із сюїти «Пер Гюнт»; Й. Гайдн. Симфонії «Сюрприз», «Годинник» (фрагменти); Ю. Щуровський. Варіації на тему української народної пісні «Ой єсть в лісі калина»; А. Вівальді. «Весна» (фрагмент концерту).</p> <p>Основний матеріал для виконання К. М'ясков. «Зимонька»; М. Коваль. Хор «Семеро козенят», хор «Цілий день співаєм, граєм», теми Мами-кози і козенят з опери «Вовк і семеро козенят»; українські народні пісні «Гарний танець гопачок», «А ми просо сіяли»; О. Янушкевич. «Добрий ранок, матусю!»; Л. Дичко. «Весна».</p> <p>Додатковий матеріал для виконання Б. Фільц. «Скоро сонечко пригріє»; І. Кириліна. «Про сіамського кота»; українська веснянка «Кривий танець»; Я. Степовий. «Зима і весна»; Н. Рубальська «У перші дні весни»; Ю. Михайленко. «Про матусю»; М. Чембержі. «Колискова для мами»; В. Іванников. «Найкраща»; О. Колодуб. «Вишиванка»; М. Лисенко. «Пісня Лисички», «Пісня Кози», хор «Ходім, братці, воювати» з опери «Коза-дереза»; А. Кос-Анатольський. «Берізонька».</p> <p>Варіативний матеріал для виконання Українські народні пісні «Танок», «Ой єсть в лісі калина» та ін., веснянки й заклички за вибором; В. Рамм. «Крижана гора»; М. Ведмедеря. «Наша мова», «Веснянка»; П. Козицький. «А вже красне сонечко»; Р. Паулс. «Алфавіт»; Я. Дубравін. «Крапельки»; В. Верменич. «Вишиванка».</p>	<p>❖ <i>вміє:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • визначати емоційний зміст музичних творів, висловлювати свої враження від них; висловлювати власне ставлення до музичних творів; • виразно виконувати пісні, теми персонажів дитячих опер; • оцінювати спів власний та однокласників; <p>❖ <i>користується:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • музичною термінологією (у межах програмового матеріалу); <p>❖ <i>дотримується правил:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • поведінки у класі; слухання музики, співу; елементарного музикування

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
-----------------------------	---

Матеріал для музикування та виконання в русі

Українська народна пісня «Горобейко і сестричка»; В. Верховинець. Пісня-гра «Сонечко»; українська народна пісня «Журавель»; українські веснянки: «Просо»; «Огірочки», «Льон», «Мак»; М. Коваль. Тема Малюка та сцена з II дії опери «Вовк і семеро козенят»

Тема 4. Мова музики (9 годин)

Музична мова як виразник образного змісту твору. Елементи музичної мови (мелодія, ритм, метр, лад, темп, тембр, динаміка, регістр тощо). Засоби музичної виразності у взаємодії, їхнє виражальне значення. Роль мелодії і супроводу в музичних творах та їхній зв'язок з характером музики. Пісенність, танцювальність і маршовість в інструментальних творах. Початкові уявлення про будову музичного твору. Симфонічна казка як поєднання елементів літературного твору і музики. Інструменти симфонічного оркестру.

Основні музичні поняття і терміни: мелодія, супровід, ритм, метр, темп, тембр, динаміка, регістр.

Виконавська і творча діяльність

Виконання пісень різного емоційного змісту, характеру і будови. Пластичне інтування характеру музики, виконання ритмічно-танцювальних рухів. Інсценування пісінгри. Залучення учнів до оцінки якості співу (власного чи ровесників).

Основний матеріал для сприймання

Д. Кабалевський. «Зайчик дратує ведмедика», Л. Бетховен. «Бабак», «Весела. Сумна»; П. Чайковський. «Кіт у чоботях і Біла кицька» з балету «Спляча красуня», «Танець з кубками» з балету «Лебедине озеро»; Д. Кабалевський. «Монтер»; Р. Шуман. «Перша втрата»; К. Мясковський. «Ніби вальс»; Л. Бетховен. «Тема з варіаціями»; Ж. Бізе. Марш хлопчиків з опери «Кармен»; Б. Фільц. «Закарпатська новелета № 3» (фрагмент); С. Прокоф'єв. Симфонічна казка «Петрик і Вовк» (основні теми).

Додатковий матеріал для сприймання

Українські троїсті музики (за вибором учителя); П. Чайковський. «Пісня жайворонка»; І. Дунаєвський. Марш із кінофільму «Веселі хлоп'ята»; Б. Фільц. «Закарпатська новелета № 4» (фрагмент); Б. Алексєнко. «Пісенька Марійки» з опери «Марійка-розгубійка».

Учень/учениця:

❖ має уявлення про:

- особливості музичної мови, її елементи;
- роль та значення мелодії і супроводу в музичних творах;

- зв'язок між мелодією і характером музики;

❖ порівнює:

- мову музичних творів, знаходить у ній спільне і відмінне;

❖ висловлює:

- власне ставлення до змісту музичних творів;

❖ розуміє:

- залежність емоційного змісту музики від музичної мови;

- роль і значення основних засобів музичної виразності: мелодії, супроводу, ритму;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Варіативний матеріал для сприймання С. Майкапар. «Музична шкатулочка», «Луна в горах»; Л. Бетховен. «Бабак»; П. Чайковський. «Пісня жайворонка»; А. Хачатурян. «Дитячий альбом» (<i>на вибір</i>); М. Шух. «Весняні передзвони»; А. Рубінштейн. «Мелодія»; М. Степаненко. «Дитячий зошит» (<i>за вибором</i>); Е. Гріг. «У печері гірського короля»; М. Глінка. «Попутна»; М. Сільванський. «Світанок», «Ніч на річці»; К. Сен-Санс. «Карнавал тварин» («Слони», «Золоті рибики», «Королівський марш лева» та інші).</p> <p>Основний матеріал для виконання І. Арсєєв. «Крокодил і Чебурашка»; українська народна пісня «А продай, бабусю, бичка»; українська веснянка «Розлилися води»; українська народна пісня в обробці М. Дремлюги «Як діждемо літа»; Д. Кабалевський. «Гра в гостей»; А. Мігай. «Зелений світ»; А. Кос-Анатольський. «Чабанець».</p> <p>Додатковий матеріал для виконання Українські народні пісні «Пчілка», «Ой ходила дівчина бережком»; українські веснянки «Ой ти, красна весно», «Катерина і Василь», «Вербовая дощечка»; О. Пахмутова. «Добра казка»; К. Мясков. «Свято Перемоги»; В. Верменич. «Калинова пісня»; О. Лобова. «Лине музика літа»; А. Житкевич. «Сопілочка з бузини».</p> <p>Варіативний матеріал для виконання Українські народні пісні «Ой, минула вже зима», веснянки та заклички за вибором; А. Філіпенко. «Зацвіла в долині», «Соловейко»; Б. Савельєв. «Пограємо в луну»; Н. Рубальська. «Різні барви у природи»; І. Арсєєв. «Гра в слова»; М. Катричко. «Сійся, сійся, дощику»; В. Гребенюк. «Куц калини»; І. Тучак. «Рідний край»; пісні з мультфільмів (<i>за вибором</i>).</p> <p>Матеріал для музикування та виконання у русі Я. Степовий. «Засмучений зайчик»; українські веснянки «А вже красне сонечко», «Соловеечку, сватку, сватку», «Травка муравка»; В. Верховинець. Пісні-ігри «Гляньте, діточки малі», «Ой чого ти, метелику»; Д. Височковська. «Потанцюймо з нами»; А. Житкевич. «Чобітки мої червоні»</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>вміє:</i> <ul style="list-style-type: none"> • розрізняти окремі елементи музичної мови; • виявляти пісенність, танцювальність, маршовість в інструментальних творах; • оцінювати спів власний та однокласників; ❖ <i>виразно виконує:</i> <ul style="list-style-type: none"> • пісні, дотримуючись основних правил співу; ❖ <i>користується:</i> <ul style="list-style-type: none"> • музичною термінологією (<i>у межах програмового матеріалу</i>); ❖ <i>дотримується правил:</i> <ul style="list-style-type: none"> • поведінки у класі, на концерті, в театрі

3 КЛАС

35 годин (1 година на тиждень); з них 4 години — резервний час

Зміст навчального матеріалу

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів

Тема 1. Основні властивості музики: пісенність, танцювальність, маршовість (8 годин)

Пісенність, танцювальність і маршовість як особливі якості музики, пов'язані з піснею, танцем, маршем. Пісенність як особливість музики, проникнутої співучістю, мелодійністю, але не обов'язково призначеної для співу. Танцювальність як особливість музики, пронизаної танцювальними ритмами, але не обов'язково призначеної для танців. Маршовість як особливість музики, проїнятої маршовими ритмами, під яку не обов'язково крокувати. «Зустрічі» пісенності, танцювальності, маршовості в музичних творах. Пісенно-маршова і пісенно-танцювальна музика. Пісенність, танцювальність і маршовість в українській народній музиці й творах композиторів-класиків. Поняття про увертюру.

Основні поняття і терміни: *пісенність, танцювальність, маршовість, увертюра, танцювальна пісня, пісня-марш.*

Виконавська і творча діяльність

Виконання пісень різного емоційного змісту і характеру. Складення виконавського плану пісень. Створення темброво-ритмічних супроводів до пісень і танців. Пластичне інтонування і виконання ритмічно-танцювальних рухів. Залучення учнів до виконання канонів, оцінки якості співу (власного чи ровесників). Музикування на дитячих музичних інструментах.

Основний матеріал для сприймання

Ж. Бізе. Увертюра до опери «Кармен»; Р. Щедрін. «Ніч», «Золоті рибки», «Цар Горох» з балету «Горбоконики»; Ф. Шопен. Полонез ля мажор; Е. Гріг. «Ранок» із сюїти «Пер Гюнт»; Л. Дичко. «Осінь» з дитячої кантати «Пори року»; невідомий автор першої половини XIX ст. Симфонія (козачок); М. Глінка. «Арагонська хота»; Л. Бетховен. Мелодія з III ч. симфонії № 5; Ф. Шопен. Прелюдії № 7, 20.

Додатковий матеріал для сприймання

М. Дремлюга. «Лірична пісня»; Ж. Колодуб. «Гуцульський танець»; П. Чайковський. «Танець з кубками» з балету «Лебедине озеро».

Учень/учениця:

❖ *має уявлення про:*

- пісенність, танцювальність і маршовість як найважливіші властивості музики;
- пісенність як особливість музики, не обов'язково призначеної для співу;
- танцювальність як особливість музики, не обов'язково призначеної для танців;
- маршовість як особливість музики, під яку не обов'язково крокувати;

❖ *вміє:*

- диференціювати звуковий потік, виділяти у творах елементи пісенності, танцювальності й маршовості;
- оцінювати спів власний та однокласників;

❖ *порівнює:*

- жанрові ознаки музичних творів, знаходить у них спільне й відмінне;

❖ *називає:*

- музичні твори, що звучали у класі, та їхніх авторів;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Варіативний матеріал для сприймання Українські народні пісні (колискові, думи та ін.), їхні хорові й інструментальні обробки, пісні у виконанні видатних співаків; танцювальна музика різних народів за вибором; М. Вербицький. Державний гімн України; Д. Кабалевський. «Три кити»; В. А. Моцарт. «Менует» з «Маленької нічної музики»; Ф. Шуберт. Вальс сі мінор, «Військовий марш»; П. Чайковський. «Баркарола», «Осінь пісня», «Дитячий альбом» (пісенні, танцювальні, маршові п'єси); Й. Штраус. «Казки Віденського лісу», «Марш»; Ж. Бізе. «Марш тореадора», «Циганський танець» з опери «Кармен»; А. Хачатурян. «Адажіо» з балету «Гаяне»; М. Блантер. «Футбольний марш»; Ф. Мендельсон. «Весільний марш».</p> <p>Основний матеріал для виконання Поспівки «Ми — третьокласники», «Дівчатка ми», «Ми — хлопчики»; українські народні пісні в обробці В. Косенка «Ой на горі жита много», «Дівка Явдошка»; Т. Попатенко. «Шпачок прощається»; Д. Львов-Компанієць. «Дружать діти всієї кулі»; Л. Дичко. «Пісня про гарний настрій»; В. Загрудний. «Будем козаками».</p> <p>Додатковий матеріал для виконання Я. Степовий. «Літо минулося»; О. Янушкевич. «Ми літо пам'ятаєм»; В. Кравчук. «А уроки треба вчити»; С. Файнтух. «Люба, рідна Україно»; А. Островський. «Хай завжди буде сонце»; Н. Май. «Дощик»; М. Шуть. «Журавлик»; О. Білаш. «Пшениченька»; М. Ведмедеря. «Родинне тепло»; О. Янушкевич. «Я малюю мрію»; К. Трильовський. «Гей, там на горі Січ іде»; А. Загрудний. «Ми роду козацького діти».</p> <p>Варіативний матеріал для виконання Українські народні пісні «Раз, два, три, чотири», «Ой ходить сон», «Їхав козак за Дунай» та ін.; В. Лепешко. «Поспішай до школи»; Р. Паулс. «Кашалотик»; О. Антоняк. «Як складається пісенька?»; М. Старокадомський. «Любитель-рибалка»; А. Житкевич. «Семеро гномів»; О. Зозуля. «Осінь»; З. Компанієць. «Пісенька горобчика»; пісні з мультфільмів (на вибір).</p>	<p>❖ <i>висловлює:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • власне ставлення до змісту музичних творів; <p>❖ <i>виразно виконує:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • пісні, дотримуючись основних правил співу; <p>❖ <i>користується:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • музичною термінологією (у межах програмового матеріалу); <p>❖ <i>дотримується правил:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • поведінки у класі, на концерті, в театрі; слухання музики, співу

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
-----------------------------	---

Матеріал для музикування та виконання в русі

В. Верховинець. Пісні-ігри «Летів горобейчик», «Ляльки танцюють»; Я. Степовий. «Вправи з хустинками»; українська народна пісня «Гарний танець гопачок», Л. Соболевська. «Котячий регтайм»; М. Глінка. «Арагонська хота»; В. Верховинець. Пісня-гра «Шевчик», Р. Щедрін. «Цар Горох» з балету «Горбоконик».

Тема 2. Інтонація (8 годин)

Спільність розмовної і музичної мов (посилення і послаблення звучання, чергування сильних і слабких часток, смислові наголоси, паузи). Запитальні, стверджувальні, окличні інтонації в мові та музиці. Інтонація скоромовки. Ритмічні інтонації. Інтонація як основа музики. «Зерно»-інтонація як найменша смислова частина музики. Імпровізація. Зображальні та виражальні інтонації. Поєднання зображальних і виражальних інтонацій. Мелодія як інтонаційно-смислова будова. Емоційна виразність музичних інтонацій. Вплив тембру на яскравість інтонації. Інтонаційна виразність виконання музики. Роль інтонації в пісні-грі.

Основні поняття: *інтонація, музична інтонація, «зерно»-інтонація, виражальна інтонація, зображальна інтонація, імпровізація.*

Виконавська і творча діяльність

Виконання пісень різного змісту і характеру. Імпровізація на задану «зерно»-інтонацію. Пластичне інтонування і виконання ритмічно-танцювальних рухів. Створення тембро-ритмічних супроводів до пісень і танців. Проведення рольових музичних ігор. Інсценування пісень. Участь в обрядах щедрування і колядування.

Основний матеріал для сприймання

С. Прокоф'єв. «Базіка»; Е. Гріг. «Весільний день у Трольхаугені»; В. Косенко. «Гумореска»; Д. Кабалевський. «Три подружки»; В. Кирейко. «Награші Лукаша» з опери «Лісова пісня»; М. Римський-Корсаков. «Три дива» з опери «Казка про царя Салтана»; українська народна пісня в обробці М. Леонтовича «Гра в зайчика»; Л. Дичко. «Зима» з дитячої кантати «Пори року».

Учень/учениця:

❖ *має уявлення про:*

- спільність розмовної і музичної мов;
- музичну інтонацію як основу музики;
- «зерно»-інтонацію як найменшу смислову частину музики;
- зображальні та виражальні інтонації; ритмічні інтонації;
- вплив тембру на яскравість інтонації;
- мелодію як інтонаційно-смислове утворення;

❖ *порівнює:*

- запитальні, стверджувальні, окличні інтонації, інтонацію скоромовки в мові та музиці;
- виражальні та зображальні інтонації;

❖ *вміє:*

- виділяти в мелодії «зерно»-інтонацію; імпровізувати на задану «зерно»-інтонацію; оцінювати спів власний та однокласників;

❖ *називає:*

- музичні твори, що звучали у класі, та їхніх авторів;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Додатковий матеріал для сприймання Ф. Шуберт. «Музичний момент»; Ю. Щуровський. «Розповідь старого кобзаря»; Ж. Колодуб. «Принц і принцеса»; М. Степаненко. «Про звірів» (за вибором учителя); Г. Сасько. «Льодовий палац Снігової королеви»; М. Леонтович. «Щедрик».</p> <p>Варіативний матеріал для сприймання В. Косенко. «Пасторальна», «Колискова»; Я. Степовий. «Колискова»; М. Глинка. «Марш Чорномора» з опери «Руслан і Людмила»; М. Лисенко. «Дума Кобзаря» з опери «Тарас Бульба»; Ф. Шуберт. «У путь», «Форель»; Р. Щедрін. «Пустотливі частівки»; К.В. Глюк. «Мелодія»; Ж. Массне. «Елегія»; М. Лисенко. Календарно-обрядові пісні з опери «Зима і Весна»; колядки, щедрівки за вибором.</p> <p>Основний матеріал для виконання Д. Кабалевський. «Хто чергові?»; швейцарська народна пісня «Зозуля»; Т. Попатенко. «Щеня і кошеня»; І. Шамо. «Зима»; Л. Дичко. «Снігуронька»; українська щедрівка «Добрий вечір тобі, пане господарю!»</p> <p>Додаткові твори для виконання Д. Кабалевський. «Найважче»; М. Назарець. «Їжачок»; Ю. Рожавська. «Скривдили»; А. Мігай. «Господар і діти»; І. Кириліна. «Засмутилось кошеня»; О. Янушкевич. «Бабусина помічниця»; М. Чембержі. «Новорічне свято»; Т. Димань. «Колядочка»; українські народні пісні «Свято Миколая», «Йордань»; українська щедрівка «Павочка ходить»; українська колядка «Весело співайте».</p> <p>Варіативний матеріал для виконання Українські народні пісні «Грицю, Грицю, до роботи», «Господарство» та ін.; В. Маник. «Солодка земля»; М. Ведмедеря. «Україна»; О. Лобова. «Колискова школі»; І. Островський. «Ой, щедрівко»; Л. Яценко. «Новорічна пісенька»; Ю. Чичков. «Що новий приносить рік?»; колядки, щедрівки, пісні з мультфільмів (на вибір).</p> <p>Матеріал для музикування та виконання в русі О. Лазаренко. «Гра зі дзвіночками»; українська народна гра «Коза»; білоруська народна пісня «Перепілонька»; В. Верховинець. Пісня-гра «Гей, військо йде»; Ю. Шутко. «Гра зі скакалкою»; А. Бобир. «Метелиця».</p>	<p>❖ висловлює:</p> <ul style="list-style-type: none"> • власне ставлення до змісту музичних творів; <p>❖ виразно виконує:</p> <ul style="list-style-type: none"> • пісні, дотримуючись основних правил співу; • роль у пісні-грі; <p>❖ користується:</p> <ul style="list-style-type: none"> • музичною термінологією (у межах програмового матеріалу); <p>❖ дотримується правил:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поведінки у класі, на концерті, в театрі; слухання музики, співу

Тема 3. Розвиток музики (10 годин)

Музика як мистецтво, що не існує без розвитку. Розвиток музики як процес відображення почуттів, настроїв, думок людини в їхній динаміці та якісному перетворенні. Способи розвитку музики: виконавські, динамічні, жанрові, мелодичні, темпові, темброві. Виконавський розвиток. Сюжетний розвиток. Інтонційно-мелодичний розвиток. Варіаційний розвиток. Жанровий розвиток. Ладовий розвиток. Прийоми симфонічного розвитку. Багатогранність розвитку музики. Обряди зустрічі весни. Народні пісні-веснянки.

Основні поняття і терміни: *розвиток музики, композиторський та виконавський розвиток, прийоми розвитку, жанр, лад (мажор, мінор).*

Виконавська і творча діяльність

Виконання пісень різного змісту і характеру. Пластичне інтонування і виконання ритмічно-танцювальних рухів. Створення темброво-ритмічних супроводів до пісень і танців. Інсценування пісень. Імпровізація мелодій на тексти лічилок, забавлянок, дражнилок тощо.

Основний матеріал для сприймання

С. Прокоф'єв. Симфонічна казка «Петрик і Вовк»; Ф. Шуберт. «Марш»; В. Сокальський. Симфонія соль мінор (III ч.); Р. Щедрін. «Купання в котлах» з балету «Горбоконики»; М. Лисенко. Хор «А вже весна» з опери «Зима і весна»; П. Чайковський. Фінал Четвертої симфонії (*фрагмент*); М. Завадський. «Шумка»; Ф. Шуберт. «Вальс», «Алегретто»; Е. Гріг. «Навесні»; «У печері гірського короля».

Додатковий матеріал для сприймання

Г. Сасько. «Весняний дощик»; К. Віленський «Весняночка»; К. М'яков. «Український танець»; Ф. Шопен. Вальси (*на вибір учителя*).

Варіативний матеріал для сприймання

Ф. Шопен. Мазурки до мажор, ля мінор, сібемоль мажор, полонез ля мажор; Й. Брамс. «Угорський танець» (*за вибором*); Й.С. Бах. «Менует»; Е. Гріг. «Танець ельфів», «Похід гномів»; Т. Альбіноні. «Адажіо»; С. Рахманінов. «Італійська полька»; Д. Шостакович. «Вальс-жарт»; М. Завадський. «Українська шумка»; А. Коломієць. «Український танок»; «Балетна сценка»; Д. Кабалевський. «Три

Учень/учениця:

❖ *має уявлення про:*

- музику як мистецтво, що не існує без розвитку;

- прийоми розвитку музики;

- виконавський розвиток;

- сюжетний розвиток;

- інтонаційно-мелодичний розвиток;

- варіаційний розвиток;

- жанровий розвиток;

- ладовий розвиток;

- прийоми симфонічного розвитку;

❖ *порівнює:*

- різні прийоми розвитку музики;

❖ *називає:*

- музичні твори, що звучали у класі, та їхніх авторів;

❖ *висловлює:*

- власне ставлення до змісту музичних творів;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>варіанти маршу»; Г. Татарченко. «Гей, ви, козаченьки»; П. Майборода. Марш («За встали козаченьки»).</p> <p>Основний матеріал для виконання І. Арсєєв. «Гра в слова»; українська народна пісня «Грицю, Грицю, до роботи»; російська народна пісня «Во поле беріза стояла»; Л. Кніппер. «Чому ведмідь взимку спить»; Т. Шутенко. «Вальс сніжинок»; М. Катричко. «Подарунок мамі»; Т. Димань. «Писанка».</p> <p>Додатковий матеріал для виконання В. Сокальський. «Голочка»; М. Катричко. «Одуд дудочку зробив»; М. Рожко. «Добра казка»; В. Дем'янишин. «Пісенька про вишеньку».</p> <p>Варіативний матеріал для виконання Українські народні пісні, веснянки, заклички («Щебетала пташечка», «Подольночка», «Вийшли в поле косарі» та ін.); Л. Кніппер. «Чому ведмідь взимку спить»; А. Житкевич. «Чобітки мої червоні»; О. Зозуля. «А метелиця»; польська народна пісня «Зозуля»; чеська народна пісня-танець «Полька»; І. Островерхий. «Танцювало дощеньтко»; Б. Фільц. «Танок сорок»; В. Гребенюк. «Матусю рідненька»; пісні з мультфільмів (за вибором).</p> <p>Матеріал для музикування та виконання у русі В. Верховинець. Пісня-гра «Сива шапка»; А. Павлюк. «Святковий хоровод»; українська веснянка «Вийди, вийди, Іванку»; українські троїсті музики (на вибір учителя); українські народні пісні «Король по городу ходить», «Каша»; Я. Степовий. «Ой на горі льон»</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ <i>вміє:</i> <ul style="list-style-type: none"> • оцінювати спів власний та однокласників; ❖ <i>виразно виконує:</i> <ul style="list-style-type: none"> • пісні, дотримуючись основних правил спі-ву; ❖ <i>користується:</i> <ul style="list-style-type: none"> • музичною термінологією (у межах програ-мового матеріалу); ❖ <i>дотримується правил:</i> <ul style="list-style-type: none"> • поведінки у класі, на концерті, в театрі; • слухання музики, співу

Тема 4. Музична форма (9 годин)

Музичні твори одночастинної будови. Одночастинна форма як вираження одного характеру чи настрою. Зв'язок зміни частин зі зміною характеру музики, з розвитком почуття, настрою. Дво- і тричастинна форми як вираження двох різних станів, настроїв, характерів, їхня структура. Рондо як форма контрастного зіставлення головної незмінної теми (мелодії) з кількома різними епізодами. Варіації. Варіаційна форма як вираження поступового, послідовного розвитку, зміни одного характеру, настрою. Куплетна форма. Найважливіші принципи будови музики: повторення (просте, змінене — варіативне) і контраст.

Учень/учениця:

- ❖ *має уявлення про:*
 - одночастинну будову твору;
 - зв'язок зміни частин зі зміною характеру і змісту твору;
 - дво- і тричастинну форми;
 - рондо і варіації;
 - куплетну форму;
 - найважливіші принципи будови музики;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Основні поняття і терміни: <i>музична форма, одночастинна форма, двочастинна форма, тричастинна форма, рондо, варіації, куплетна форма.</i></p> <p>Виконавська і творча діяльність Виконання пісень різного змісту і характеру. Пластичне інтонування і виконання ритмічно-танцювальних рухів. Створення тембро-ритмічних супроводів до пісень і танців. Інсценування пісень. Створення «Класного рондо». Створення варіації на тему пісні «Ой на горі жито». Ведення хороводів.</p> <p>Основний матеріал для сприймання Е. Гріг. «Пісня Сольвейг» і «Танець Анітри» із сюїти «Пер Гюнт»; П. Чайковський. Шоста симфонія (<i>III ч., маршовий епізод</i>); О. Пахмутова. «Прохання»; О. Бородін. «Спляча княжна»; В. Моцарт. «Рондо в турецькому стилі»; І. Дунаєвський. Увертюра до к/ф «Діти капітана Гранта»; М. Різоль. Варіації на тему української народної пісні «Ой на горі жито»; Л. Дичко. «Літо» з дитячої кантати «Пори року».</p> <p>Додатковий матеріал для сприймання М. Лисенко. Експромт для мінор; Ф. Шопен. Мазурки (<i>на вибір учителя</i>); Б. Фільц. «Весняне рондо»; А. Шведко. Варіації на тему української народної пісні «Женчичок-бренчичок»; І. Левицький. «Українська рапсодія».</p> <p>Варіативний матеріал для сприймання Українська народна пісня «Діду мій, дударик» в обробці М. Леонтовича; Ф. Мендельсон. «Пісня без слів» (<i>за вибором</i>); Е. Гріг. «Ранок»; Дж. Верді. «Марш» з опери «Аїда»; Ф. Шопен. «Ноктюрн»; Т. Альбініні. «Адажіо»; Й. Пахельбель. «Канон»; М. Різоль. Варіації на тему української народної пісні «Їхав козак за Дунай»; О. Александров «Священна війна»; В. Бєлий. «Орлятко»; Р. Щедрін. «Ніч», «Золоті рибки», «Цар Горох» з балету «Горбоконики»; М. Колесса. «В горах».</p> <p>Основний матеріал для виконання Французька народна пісня «Пастух»; Д. Кабалевський. «Класне рондо»; М. Ведмедеря. «Природа просить порятунку»; українські народні пісні «Соловеєчку, сватку, сватку», «Ой на горі жито»; Т. Попатенко. «Ось яка бабуся»; О. Пахмутова. «На вулиці Миру»; Р. Бойко. Хор «Світи нам, сонечко» з опери «Пісенька в лісі».</p>	<p>❖ <i>називає:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • музичні твори, що звучали у класі, та їхніх авторів; <p>❖ <i>порівнює:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • твори різної форми; <p>❖ <i>обгрунтовує:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • форму музичного твору; <p>❖ <i>висловлює:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • власне ставлення до змісту музичних творів; <p>❖ <i>вміє:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • оцінювати спів власний та однокласників; <p>❖ <i>виразно виконує:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • пісні, дотримуючись основних правил співу; <p>❖ <i>користується:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • музичною термінологією (у межах програмового матеріалу); <p>❖ <i>дотримується правил:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • поведінки у класі, на концерті, в театрі; • слухання музики, співу

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Додатковий матеріал для виконання Ю. Михайленко. «Грає веснонька»; А. Житкевич. «Ой весно, весно»; М. Рожко. «Кольорове свято»; українські веснянки «Жучок», «Скочила коза з воза»; Б. Фільц. «Жук-жученко»; П. Синявський. «Місячний човник».</p> <p>Варіативний матеріал для виконання Українські народні пісні, веснянки, заклички («Гей, там на горі Січ іде», «Зірвалася хуртовина» та ін.); Р. Рустамов. «Пісня про барабанщика»; стрілецька пісня «Гей, там на горі Січ іде»; естонська народна пісня «У кожного свій музичний інструмент»; І. Тучак. «Добридень, Україно»; В. Верховинець. «Гей, військо йде»; О. Лобова. «Лине музика літа»; пісні з мультфільмів (за вибором).</p> <p>Матеріал для музикування та виконання в русі Українські троїсті музики (на вибір учителя); українські народні пісні «Бігла кізка топитися», «Мости»; В. Верховинець. Пісні-ігри «У вишневому садочку», «Шум»; А. Філіпенко. «Пісня веселки».</p>	

4 КЛАС

35 годин (1 година на тиждень); з них 4 години — резервний час

Зміст навчального матеріалу

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів

Тема 1. Музика мого народу (16 годин)

Роль музики в житті народу. Зв'язок музики з життям і побутом людини. Джерела і традиції української народної музичної творчості. Інтенаційні особливості, своєрідність музичного надбання українського народу. Спільне і відмінне в народній та професійній творчості. Професійна музика в народному дусі. Колискова пісня. Дитячий фольклор (дражнилки, лічилки, забавлянки). Календарно-обрядові пісні: жнивварські пісні (зажинкові, власне жнивварські, обжинкові), колядки і щедрівки, їхні особливості. Жартівливі й жартівливо-танцювальні пісні, коломийки. Троїсті музики. Історичні пісні, українська народна дума. Ліричні пісні. Найхарактерніші риси української народної музики: наспівність, яскрава емоційність, ліричність. Українська народнопісенна творчість як джерело професійної музики та окраса духовної культури.

Основні поняття і терміни: календарно-обрядова пісня, колядка, щедрівка, коломийка, веснянка, історична пісня, дума, лірична пісня.

Виконавська і творча діяльність

Виконання пісень різного змісту і характеру. Пластичне інтонування і виконання ритмічно-танцювальних рухів. Створення темброво-ритмічних супроводів до пісень і танців. Виконання пісень із підголосками. Театралізація дитячих музичних розваг (дражнілок, лічилок, забавлянок).

Основний матеріал для сприймання

М. Вербицький. «Ще не вмерла Україна»; Державний Гімн України (*участь у виконанні*); українська народна пісня «За світ встали козаченьки»; М. Лисенко. Увертюра до опери «Тарас Бульба»; українські народні думи «Іван Богун», «Пісня про Байду», «Дума про козака Голоту»; М. Калачевський. «Українська симфонія» (I ч.); М. Лисенко. «Елегія», «Зоре моя вечірняя (зіставлення композиторської пісні Я. Степового і народної); українські колискові пісні «Повішу я колісочку», «Ой ходить сон коло вікон»; К. Стеценко. «Вечірня пісня»; українські троїсті музики (*на вибір учителя*); Ж. Колодуб. «Троїсті музики»; Г. Майборода. «Гуцуль-

Учень/учениця:

❖ має уявлення про:

- зв'язок музики з життям народу;
- джерела і традиції української народної музичної творчості;
- найхарактерніші риси української народної музики;
- спільне й відмінне в народній та професійній творчості;
- професійну музику в народному дусі;
- колискові пісні й дитячий фольклор;
- календарно-обрядові пісні;
- троїсті музики як тип інструментального ансамблю;
- жартівливі й жартівливо-танцювальні пісні, коломийки;
- історичні та ліричні пісні;
- українську народну думу;

❖ називає:

- музичні твори, що звучали у класі, та їхніх авторів;

❖ порівнює:

- народні й професійні пісні;

❖ обґрунтовує:

- належність пісні до народної, професійної або професійної в народному дусі;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>ська рапсодія»; українські щедрівки «Чи дома, дома», «Слава нашим господарям»; К. Меладзе. «Квітка-душа» (у виконанні Ніни Матвієнко).</p>	<p>❖ <i>висловлює:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • власне ставлення до змісту музичних творів;
<p>Додатковий матеріал для сприймання В. Філіпенко. «Поле моє, поле»; українська історична пісня «Ой на горі та й жінці жнуть»; М. Лисенко. Хор «Гей, не дивуйте» з опери «Тарас Бульба»; українські народні думи «Пісня про Устима Кармелюка», «Батьку Хмелю»; В. Кушпет. «Кобзарська дума»; Д. Бортнянський. Соната до мажор; Л. Ревуцький. Друга симфонія (II і III ч.); В. Лепешко. «Кобзарська слава»; М. Вериківський, «Пісня кобзаря» з опери «Гайдамаки»; український народний танець «Метелиця»; К. Данькевич. «Метелиця» з балету «Лілея»; С. Гулак-Артемівський. Танці з опери «Запорожець за Дунаєм».</p>	<p>❖ <i>вміє:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • оцінювати спів власний та однокласників; <p>❖ <i>виразно виконує:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • пісні, дотримуючись основних правил співу; <p>❖ <i>користується:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • музичною термінологією (у межах програмового матеріалу); <p>❖ <i>дотримується правил:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • поведінки у класі, на концерті, в театрі; • слухання музики, співу
<p>Варіативний матеріал для сприймання Вокальні й інструментальні обробки українських народних пісень і танців, троїсті музики (за вибором); пісні сучасних українських композиторів; І. Шамо. «Гуцульські акварелі» (фрагмент); фрагменти дитячих опер за вибором (М. Лисенко. «Коза-дереза», «Пан Коцький»; М. Коваль. «Вовк і семеро козенят»; К. Стеценко. «Лисичка, Котик і Півник», «Івасик-Телесик»); Ю. Щуровський. «Музичний калейдоскоп» («Волинка», «Шарманка» та ін.); Г. Майборода. «Гуцульська рапсодія»; І. Шамо. Прелюдія фа-дієз мінор, «Картини російських живописців» (за вибором); П. Чайковський. «Підсніжник», «Думка»; М. Калачевський «Українська симфонія» (II ч.); невідомий автор першої половини XIX ст. Симфонія (фінал); М. Лисенко. «Баркарола», хор «А вже весна» з опери «Зима і весна»; А. Штогаренко. «Вірменські ескізи»; Б. Фільц. «Весняне рондо»; Л. Бетховен. «Турецький марш», «Варіації на українські теми»; Є. Адамцевич. «Запорозький марш»; українські колядки, щедрівки за вибором.</p>	
<p>Основний матеріал для виконання М. Ведмедеря. «Це моя Україна»; українські народні пісні «Вийшли в поле косарі», «Ой на горі та й жінці жнуть», «Котику сіренький»; П. Майборода. «Пісня допитливих» із кінофільму «Абітурієнтка»; Л. Попернацький. «Україно-світ»; українські щедрівки «Ой рано-рано кури запіли», «Прийшли</p>	

Зміст навчального матеріалу**Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів**

щедрувати»; українська народна пісня «Забілів від снігу гай».

Додатковий матеріал для виконання

М. Мельник. «Україно-дівчино»; М. Рожко. «Рідня»; українські жниварські пісні «В понеділок раненько», «А вже сонце котиться»; М. Ведмедеря. «Здрастуй, вересень»; Л. Дичко. «Сонце і ледачий учень»; О. Лобова. «Прощання з журавлями»; А. Мігай. «Сім нот»; М. Іванников. «Відлетіли журавлі»; В. Мураделі. «Шкільна стежинка»; українська народна пісня «Ой гиля, гиля, гусоньки, на став»; М. Рожко. «Радість»; О. Янушкевич. «Дитинства світ»; М. Катричко. «Рідна мова»; Б. Лепкий. «Тіштеся, діти»; Т. Попатенко. «Новорічна полька»; українські колядки та щедрівки «Ой чи є, чи нема»; «Котився хміль з-під города»; «Місяченьку, мій братику»; «Тече річка невеличка».

Варіативний матеріал для виконання

Українські народні пісні «Ой на горі та й женці жнуть», «Заграй мені, скрипалю», «Верховино, світку ти наш» та ін., колядки, щедрівки (за вибором); М. Ведмедеря. «Здрастуй, школо!», «Осінь»; О. Злотник. «Музика рідного дому»; О. Лобова. «Вперше Осінь йшла до школи», «Прощання з журавлями»; М. Глинка. «Не щебечи, соловейку»; О. Хромушин. «Що таке калюжа?»; В. Прихожай. «Нічні музики»; Н. Вересокіна. «Коліскова»; С. Гаврилов. «Навчайте мене музики»; М. Матвеев. «Як лікували бегемота»; Є. Карпенко. «Іжачки зелені»; С. Ткачук. «Вітаємо з Різдом»; пісні з мультфільмів.

Матеріал для музикування та виконання в русі

Троїсті музики (на вибір учителя); українські народні пісні «Танцювати починаймо», «Сівав мужик просо»; прикарпатська коломийка; Ю. Рожавська «Коломийка»; українські народні пісні-ігри в обробці Ж. Колодуб. «Фрікель, нікель», «Йшла зозуля мимо саду», «Котилася торба»; українська народна пісня в обробці М. Леонтовича «Коза»; В. Верховинець. Вертеп. Пісня-гра «Маланка»

Тема 2. Музика єднає світ (19 годин)

Спорідненість музики слов'янських народів. Спільні властивості українських і російських протяжних ліричних пісень: наспівність, широке розгортання мелодії, розспівування складів, підголоскове багатоголосся, відносно вільний рух голосів. Спільні й відмінні риси в танцювальній музиці слов'янських народів. Жанр обробки народних пісень. Пісні весняного календарного циклу. Календарно-обрядові пісні як основа музичного мистецтва слов'янських народів. Музика країн Балтії, Закавказзя, Середньої Азії, Європи та світу. Взаємовплив і взаємозбагачення музики різних народів. Роль композиторів у встановленні зв'язків між музикою різних народів.

Основні поняття і терміни: *мазурка, полька, баркарола, розспів, підголоскове багатоголосся.*

Виконавська і творча діяльність

Виконання пісень різного змісту і характеру. Пластичне інтонування і виконання ритмічно-танцювальних рухів. Створення темброво-ритмічних супроводів до пісень і танців.

Основний матеріал для сприймання

Українська народна пісня «Реве та стогне Дніпр широкий»; П. Чайковський. Фінал Першого концерту для фортепіано з оркестром (*фрагмент*); О. Хромушин. «Фантазія на теми українських народних пісень»; Р. Щедрін. «Пустотливі частівки»; білоруська народна пісня «Бульба»; К. Мясков. «Білоруський танець», народні танці «Молдовеняська»; «Лезгінка»; А. Хачатурян. «Гопак» з балету «Гаяне»; Д. Гершвін. «Колискова» з опери «Поргі та Бесс»; болгарська народна пісня «Посадив я полин»; М. Глінка. «Венеціанська ніч»; М. Лисенко. «Баркарола»; В. А. Моцарт. Варіації на тему французької пісні; С. Рахманінов. «Італійська полька»; З. Кодай. «Чардаш»; Й. Брамс. «Угорський танець № 2»; В. А. Моцарт. «Рондо в турецькому стилі»; українська народна пісня «Іхав козак за Дунай»; Л. Бетховен. Варіації на українські теми; Д. Кабалевський. Варіації на японську народну тему; Ф. Шопен. Мазурка ля мінор; Я. Сібеліус. «Фінляндія»; Д. Кабалевський. Празький концерт.

Додатковий матеріал для сприймання

С. Рахманінов. Третій концерт для фортепіано з оркестром (*фрагмент*); Ж. Колодуб.

Учень/учениця:

❖ *має уявлення про:*

- спорідненість музики слов'янських народів;

- спільні властивості українських і російських протяжних ліричних пісень;

- спільні й відмінні риси в танцювальній музиці слов'янських народів;

- взаємовплив і взаємозбагачення музики різних народів;

- роль композиторів у встановленні зв'язків між музикою різних народів;

- календарно-обрядові пісні як основу музичного мистецтва слов'янських народів;

❖ *називає:*

музичні твори, що звучали у класі, та їхніх авторів;

❖ *порівнює:*

музику різних народів;

❖ *обґрунтовує:*

належність пісні до музичного надбання певного народу;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>«Троїсті музики»; К. М'ясков. «Литовський танець», «Туркменський танець»; латиська народна пісня «Вій, вітерець», литовська народна пісня «Добрий мірошник»; естонський народний танець «Тульяк»; А. Штогаренко. «Вірменські ескізи»; В.А. Моцарт. Симфонія соль мінор (I ч., <i>фрагмент</i>); Є. Станкович. Купальський танок «Марина».</p> <p>Варіативний матеріал для сприймання Український фольклор, пісні й танці різних народів світу (<i>за вибором</i>); А. Вівальді. «Зима» (<i>фрагмент</i>); О. Аляб'єв. «Соловей»; В.А. Моцарт. «Романс» з «Маленької нічної музики»; П. Чайковський. «Танець феї Драже» з балету «Лускунчик», «Танець маленьких лебедів» з балету «Лебедине озеро»; Четверта симфонія (<i>фрагмент фіналу</i>); Й.С. Бах. Прелюдії до мажор, до мінор (з I т. «Добре темперованого клавіру»); Ф. Шопен. Прелюдії №№ 4, 7 (<i>або інші фортепіанні мініатюри за вибором</i>); Н. Паганіні. «Кампанела», каприс № 24; К. Дебюссі. «Маленький пастух», «Ляльковий кек-уок» (із сюїти «Дитячий куточок»); К. Сен-Санс. «Карнавал тварин» (<i>за вибором</i>); Й. Гайдн. Симфонії «Сюрприз», «Годинник» (<i>фрагменти</i>); М. Глінка. «Іспанська увертюра № 1»; Ж. Бізе. «Хабанера» з опери «Кармен»; П. Чайковський. «Підсніжник», «Неаполітанська пісенька», «Неаполітанський танець», Перший концерт для фортепіано з оркестром (<i>фінал</i>); О. Аляб'єв — Ф. Ліст. «Соловей»; С. Рахманінов. «Богородице, діво, радуйся», «Рапсодія на тему Паганіні»; Й.С. Бах — Ш. Гуно. «Аве Марія»; Г. Аллері. «Мізерере»; А. Вівальді «Гроза»; В. Мей «Шторм»; Л. Бетховен. «Турецький марш»; В.А. Моцарт. «Турецький марш»; Й. Штраус. «Російський марш»; А. Хачатурян. «Гопак» з балету «Гаяне»; М. Сільванський. Варіації на тему української народної пісні «А вже весна»; Л. Ревуцький. «Веснянка».</p> <p>Основний матеріал для виконання М. Глінка. «Гуде вітер вельми в полі»; українська народна пісня «Вийди, вийди, Іванку»; російська народна пісня «Вниз по матушке по Волге»; Г. Гусейнлі. «Курчатка»; Е. Гріг. «Захід сонця»; чеська народна пісня «Полька»; французька народна пісня «Пастух»; індонезійська народна пісня «Прогулянка з батьком»; японська народна пісня «Вишня»; українська народна пісня «Женчичок-бренчичок»; польська народна пісня</p>	<p>❖ <i>висловлює:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • власне ставлення до народної музики різних народів; <p>❖ <i>вміє:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • оцінювати спів власний та однокласників; виразно виконує: пісні, дотримуючись основних правил співу; <p>❖ <i>користується:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • музичною термінологією (<i>у межах програмового матеріалу</i>); <p>❖ <i>дотримується правил:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • поведінки у класі, на концерті, в театрі; • слухання музики, співу

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>«Жайворонок»; В. Таловиря. «Рідній вчительці».</p> <p>Додатковий матеріал для виконання Російська народна пісня «Со вьюном я хожу»; латиська народна пісня «Півник»; естонська народна пісня «Зозуля»; грузинська народна пісня «Світлячок»; туркменська народна пісня «Метелик»; О. Янушкевич. «День народження у мамі»; українські народні пісні «Янчику-білоданчику», «Прийшла весна з квітами», «Ой весна, весна, та й весняночка»; німецька народна пісня «Музиканти»; А. Житкевич. «Перестук»; Р. Бойко. «Річкова прохолода» із циклу «Пісні в стилі різних народів».</p> <p>Варіативний матеріал для виконання Українські народні пісні, веснянки та гаївки («Соловеєчку, сватку, сватку», «А вже весна» та ін.); Б. Савельєв. «Із чого складається світ?», «Справжній друг»; естонська народна пісня «Хор нашого Яна»; російська народна пісня «У полі береза стояла»; литовська народна пісня «Добрий мірошник»; французька народна пісня «Каде Руссель»; С. Соснін. «Сонячні краплини»; Р. Паулс. «Золоте весілля»; М. Лисенко. «А вже весна, а вже красна»; Є. Бондаренко. «Співаночка-весняночка»; О. Злотник. «Мамина пісня»; М. Ведмедеря. «Молитва», «Це моя Україна»; Є. Карпенко. «Зернятко»; В.А. Моцарт — Б. Фліс. «Колискова»; А. Житкевич. «Сопілочко з бузини»; В. Шаїнський. «Чого вчать у школі»; І. Кириліна. «Засмутилось кошеня»; М. Катричко. «Найкраще місце на землі»; пісні з мультфільмів <i>(за вибором)</i>.</p> <p>Матеріал для музикування та виконання в русі Троїсті музики <i>(на вибір учителя)</i>; російські народні пісні «Со вьюном я хожу», «Светит місяць»; білоруський народний танець «Бульба»; білоруська народна пісня «Савка і Гришка»; грузинський танець «Лезгінка»; узбецька народна пісня-танець «Мавригі»; українські народні пісні «Янчику-білоданчику», «Прийшла весна з квітами», «Ой весна, весна, та й весняночка»</p>	

Інтернет-ресурси на допомогу вчителю

- ❖ <http://spiv.org.ua/> — Хоровий спів в Україні (інформація про хоровий спів в Україні, видатних хорових композиторів, диригентів, хормейстерів, регентів, хори; новини хорового життя; хорові фото-, аудіо-, відеогалереї; анонси хорових подій тощо);
- ❖ <http://folk.org.ua/> — Українська автентична музика (збереження унікальної народної музичної спадщини України);
- ❖ <http://www.classic-music.ru/> — містить такі розділи: «Композитори» (біографії і творчі портрети); «Виконавці» (диригенти, співаки, піаністи, скрипалі, віолончелісти та ін.); «Факти» (цікаві та маловідомі з життя видатних особистостей); «Афоризми»; «Інструменти» (енциклопедія старовинних і сучасних інструментів); «Словник музичних термінів»; «Наші проекти» (кращі сайти про класичну музику);
- ❖ <http://kobzari.org.ua/> — Національна спілка кобзарів України. Кобзарі сучасності (офіційний сайт Національної спілки кобзарів України; музичні записи, ноти та інша інформація про кобзарство);
- ❖ <http://gomin.uazone.net> — «Гомін»: архів української народної пісенності;
- ❖ <http://www.artsmaidan.kiev.ua> — «ArtsMaidan» — галерея сучасного українського мистецтва» (твори сучасних українських митців on-line у жанрах живопису, графіки, скульптури, кераміки, портрету і натюрморту, декоративно-прикладного мистецтва);
- ❖ <http://www.artofukraine.com> — сучасне мистецтво українських художників.

Програму підготували:

Л. О. Хлебникова, керівник творчого колективу, старший науковий співробітник лабораторії естетичного виховання Інституту проблем виховання НАПН України, кандидат педагогічних наук;

Л. О. Дорогань, учитель музичного мистецтва гімназії № 13 м. Харкова, учитель-методист;

І. М. Івахно, учитель музичного мистецтва загальноосвітнього навчального закладу № 253 м. Київ, учитель-методист;

Л. Г. Кондратова, доцент кафедри теорії та методики виховання Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат педагогічних наук;

О. В. Корнілова, головний спеціаліст департаменту загальної середньої та дошкільної освіти МОНмолодьспорту України;

О. В. Лобова, доцент кафедри педагогічної творчості та освітніх технологій Сумського державного педагогічного університету ім. А.С.Макаренка, кандидат педагогічних наук (*розроблення варіативного матеріалу*);

Н. І. Міщенко, учитель музичного мистецтва загальноосвітнього навчального закладу № 122 м. Харкова, учитель-методист